

— han var født den 19de Juli 1793 i Taarnby paa Amager, hvor hans Fader, den senere Biskop i Ribe V. C. Hjort, var Capellan — tog han Aaret efter anden Examen med Udmærkelse. Efter sin Faders Ønske, der allerede havde bestemt ham til Advocatstanden fra Barnsben af paa Grund af hans »Snakketoi«, studerede han Jura; men det stemmede kun slet overens med Peder Hjorts hele Aandsejendommelighed at concentrere sit Arbejde om et saadant enkelt Fag, tilmed da andre Videnskaber som Filosofi, Æsthetik, Konst- og Literaturhistorie vinkede ham med ganske anderledes fristende Tillokkelser. Sin Natur tro maatte han løfte Sløret for hver af dem: 1815 vandt han Universitetets filosofiske Guldmedaille, samme Aar anmeldte han Frankenaus Digte i »Athene«, og Molbech, der strax saac, hvilken Brugelighed han her havde for sig i denne livlige og for Literaturen næsten lidenskabelig begejstrede unge Mand, lod det ikke mangle paa yderst smigrende Opfordringer til ham om at blive ved paa den begyndte Vei og kaste Juraen Pokker i Vold. Hjorts næste Artikel til »Athene« var »Betragtninger over Poesiens Forhold til Moral og Sædelighed«, derpaa fulgte hans Bedømmelse af Ingemanns frugtbare Forfatterskab, den første Stemme, der midt i Jubelchoret hævede sig mod hans blodløse Sentimentalitet og tomme Allegoriseren, paa samme Tid som den — hvad der kan anføres som et Vidnesbyrd om Hjorts Klarsynethed — varslede en tilkommende Psalmedigter i ham. Hjorts næste Arbejde, optaget 1816 i »Athene« og strax derpaa særskilt udgivet, var de bekendte »Tolv Paragrapher om Jens Baggesen«, et voldsomt og hvast Indlæg i Feiden mellem Baggesen og den Oehlenschlägerske Ungdom. Hjort kjendte kun ganske enkelte af Baggesens Arbejder, da han begyndte at studere hans Skrifter for at samle Vaaben til det Arsenal, der skulde anvendes mod »den gamle Spotter«; han ansaae det selv for en Fordel, at han saaledes kom ganske uforberedt og uhildet til Læsningen af den Poesi, som det var hans fulde Agt at tilføje saa dybt et Saar som muligt; men netop denne aabenbar vedkjendte Hensigt gjør jo unegtelig et Skaar i Uheldigheden og forklarer den næsten ubetingede Fordømmelse, der rammer alle Baggesens Arbejder, og det Skjer af Usselhed, Foragtelighed og Løgnagtighed, som den ungdommelige Kritiker fra dem lader falde tilbage paa Digterens Person. Men hvor meget der i denne og de foregaaende Kritiker end findes af Overfladiskhed og indre Modsigelser, saa vidne de dog paa endnu flere Punkter om den treogtyveaarige Students skarpe Blik, hurtige Hoved og Forstaaelse af Sagens Kjerne; thi om han end i Løbet af sin Undersøgelse fortaber sig i Enkeltheder, saa forstaaer han dog ogsaa at samle Betragtningen i et Overblik, som naar han udtaler de Ord: »Den nærværende Kamp i den danske Literatur er en absolut nødvendig Følge af Tidens vexlende Gang, og saa slet dens oprindelige Aarsag var, saa frugtbringende og veltgjørende vil uden Tvivl dens Virkninger blive. Det er de høieste Ideer, det er de sidste Love for alt aandeligt Liv, saaledes som dette ytrer sig i Videnskab og Konst, der er Kampens Gjenstand. Træskhed og ond Villie, affældig Ensidighed og Alderens indgroede Fordomme ville hindre en yngre Slægt i dens frodige Væxt. Hvorledes var da selve Livet muligt uden Kamp? Uafadeligen maa man væge sig mod dette Onde, og saalænge de Overvundne ikke tie eller bekvende deres Afmagt, kan der ikke tænkes paa Fred.« — Men hvad disse Kampe og endnu mere den efterfølgende Strid i Anledning af Hjorts Plagiatbeskyldning mod Baggesen (»Trylleharpen«) ogsaa vidner om, er hans polemiske Iiterhed og Skarphed, Egenskaber, der fulgte hans offentlige Færd hele Livet igjennem, og som ofte førte de litteraire eller politiske Feider hen for Domstolens Forum som sidste Instans. Men som det saa ofte er Tilfældet: den skaanselløse Kæmper kunde, naar Striden var forbi, med største Lethed glemme de haarde Slag og stille sig ved Siden af sin fordums Modstander for at gjøre Front mod en ny Fjende paa et andet Omraade. Hjorts Breve indeholde adskillige Exempler paa saadanne Alliancer, og vi see saaledes, at Heiberg complimenterer ham for politiske og kirkelige Artikler til »Den flyvende Post« ganske faa Aar efter, at Hjort som en af »Generallerne« i det soranske »Auxiliarcorps« havde imødegaaet det samme Blads Udfald mod Oehlenschläger.

Denne Feide, som førtes i Aarene 1828—30, falder under Hjorts Ophold i Sorø, hvor han ansattes som Lector ved det gjenoprettede Akademi 1822, efter at han var kommen hjem fra en halvfjerdeaarig Udenlandsreise, hvor han havde afløst Oehlenschläger som Ledsager hos den unge Baron Bertouch. Oehlenschlägers Udbytte af sin Del af Reisen vare de ulyksalige »Breve til mit Hjem«, Hjorts, foruden en udstrakt Kreds af Paavirkninger og Erfaringer, var en Doctorgrad i Halle

for »Paragrapherne« og hans prisbelønnede Afhandling; Juraen var forlængst bleven lagt fuldstændig paa Hylden og var en Tidlang bleven afløst af Theologien, dog uden at denne førte til nogen Embedsexamen; det vedblev endnu bestandig at være filosofiske og nu ogsaa linguistiske Studier, der fortrinsviis interesserede Peder Hjort. Hans Ophold i Sorø bærer Vidne herom paa mangfoldig Maade. 1823 udkom hans »Scotus Erigena oder von dem Ursprung einer christlichen Philosophie«; kort efter tog han med Iver Del i den bekjendte Strid om Villiens Frihed, som den vittige og begavede Læge F. G. Howitz kaldte til Live ved sit Skrift om Determinismen, derpaa beskæftigede han sig med Principerne for et nyt System for de latinske Verbers Bøining, skrev sin virkelig geniale »Tydske Sprogslære« og udgav den om en vidtudstrakt Læsning vidnende tydske Chrestomathi, samlede den fortrinligt ordnede »Danske Berneven« og de »efter Tidens Krav lempede« gamle og nye Psalmer. Og hverken dette omfattende litteraire Arbejde eller den betydelige Brevvexling, hvorved han holdt sig Forbindelserne med de forskelligste Ytringer af Tidens Aandsliv aabne, hindrede ham i at være en ualmindelig dygtig Lærer for de Unge, han skulde veilede. Det er forstaaeligt, at en Mand med Peder Hjorts alsidige Interesser maatte kunne virke høist vækkende paa de soranske Studenter, han som Lector i Tydsk og Engelsk skulde forberede til anden Examen, og han blev ogsaa en Vækker for dem, netop derved, at han forstod at bøde de forskelligste Livsfænomeners ind under sine specielle Fag, saa at han undgik enhver Ensidighed og Tørhed, uden at Videnskabeligheden tog mindste Skade. Han havde en egen Evne til ved Sammenligninger og Analogier at løfte Forhængen op for beslægtede Regioner og give Tilhørerne et Indtryk af en almindelig videnskabelig Sammenhæng; han forstod at bringe de linguistiske Data ind under en fysiologisk, ethnografisk eller historisk Belysning, der vakte en frugtbar Anelse om hidtil ukjendte Paavirkninger, og han var en Mester i at foredrage Literaturens Historie i klare, malende Træk, oplyste ved en stundom næsten dramatisk Op-læsning af vedkommende Forfatter. Men han gik videre endnu. Naar han som Præsens ledede de Disputerøvelser, der egentlig og væsentlig kun havde Sprogfærdigheden som Formaal, saa nøiedes han ikke med at vogte paa Forsyndelserne mod Sproget, han gik ind paa selve Emnet, holdt Discussionen sammen om Hovedpunkterne og kastede ved given Leilighed en ny Bemærkning ind i Debatten for at føre den videre og gjøre den fyldigere. Uagtet Hjort maaskee mindre end nogen af de andre Lectorer gav sig af med Studenterne udenfor Forelæsningsstunden, blev han saaledes alligevel en af dem, hvis Indflydelse mindes med største Anerkjendelse af hans tidligere Tilhørere, selv af dem, der senere kom til at staae som skarpe Modstandere overfor ham.

Og dette var ikke Tilfældet med saa faa. Efterhaanden som de politiske Interesser traadte i Forgrunden herhjemme, maatte de ogsaa bemægtige sig en saa tilgængelig Aand som Hjorts, og fra Tidsrummet kort før Katastrofen i 1848 indtil sit Livs Ende var han en af vore frugtbarste politiske Forfattere og stridbareste Polemikere. At han fortrinsviis maa betegnes med Charakteren Polemiker ligger dels i den politiske Debats Natur overhovedet, dels havde det sin Grund i hans individuelle Anlæg og dels endelig i hans Stilling i den politiske Partikamp: han var i Minoriteten. Som Modstander af »Eiderpolitiken« og følgelig som Modstander af det national-liberale Parti blev han i Udviklingens Løb staaende mere og mere ensom med sine politiske Ideer og værgede derfor heftigere og heftigere for dem. Til i det Enkelte at bedømme hans og hans Modstanderes Færd mangler jeg de nødvendige Forudsætninger, men en Bemærkning kan jeg dog ikke tilbageholde, fordi den synes mig paa sin Plads netop her. Der har i Kampen mellem de to politiske Systemer, som hver havde sine Anskuelser om de bedste Midler til Fædrelandets Frelse ud af de truende Eventualiteter, efterhaanden udviklet sig en Sprogbrug, der gjør Ordet »Helstatsmand« synonymt med Ordet »Reactionair«. Foreløbig kan det bemærkes, at det ikke altid er en Lyde at være »reactionair« — det kommer meget an paa, hvad det er, man vil reagere imod; men som Ordet er taget i vore nærmeste politiske Stridigheder, betyder det jo i Almindelighed Reaction mod den frie Udvikling af de indre politiske Forhold siden 1848, og i denne Opfattelse falde de Reactionaire unegtelig hyppigt sammen med Helstatsmændene, fordi den tilvante Betragtning af »Monarchiets« Begreb ofte er uop-løselig forbundet med Forkjærligheden for Absolutismen i Styrelsen af dette Monarchi. Men dette

hindrer ikke, at en politisk Overveelse af den hensigtsmæssigste Maade at bevare netop Danskheden paa kunde føre til Helstatsstandpunktet, og at der med en saadan Betragtning kunde forenes en vidtgaende Liberalitet, hvad de indre Forhold angik, forsaavidt disses Udvikling paa Frihedens Grund ikke var til Hinder for det Væsentligste: Rigets ukrænkede Bevarelse. Jeg fremhæver dette, ikke for at fælde nogen Dom over hvilken af Siderne der har været nærmest ved at vælge det Rette, men for at gjøre opmærksom paa, at Peder Hjort var Helstatsmand af Hensigtsmæssighedsgrunde, at han samtidig ifølge hele sin Naturs Eiendommelighed var Fremskridtsmand, og at han saa godt som den Bedste har haft Øie for Danmarkens Bevarelse i Sønderjylland og — saa underligt det end kan lyde — netop for at bevare den har holdt paa Helstaten.

Peder Hjorts politiske Skrifter ere Legio; i Overensstemmelse med hans Sædvane, at skrive en Piece om ethvert Spørgsmaal, der traadte ham nær, er der strømmet en sand Syndflod af Avisartikler, Brochurer og større Bøger fra hans flittige Pen, stundom med de curieuseste Titler og de snurrigste pseudonyme Mærker. Et af de politiske Skrifter, der i sin Tid vakte størst Opmærksomhed, var L. S. Navnes Breve, som oprindeligt tryktes i »Slagelse Avis.« Hvad troer man dette Mærke betyder? Jo, L. S. Navne det er — L's Navne — Lorenzens Navne — Peder Hjort Lorenzens Navne. Det Slags halv formummede Optraeden er lige saa eiendommelig for Hjort som hans underlige Orthografi og den Tilbøielighed til Anmærkninger, Noter og Tillæg, der giver hans i Almindelighed gode og klare Sprog en saa løierlig Tilsætning. Exempelviis kan henvises til det første fameuse Bind af hans »Udvalg af Breve fra Mænd og Kvinder«. Indledningen, som gjør Rede for Bogens Hensigt og Tilbliven, ender med en rent filosofisk Udtalelse om dens bekjendte Motto: »Amicus Socrates, amicus Plato, magis amica veritas« og documenterer dette Mottos Classicitet med Citater baade af Erasmus Rotterdamus og Johannes Ulpius. Saa kommer der strax i Anledning af den allerførste Linie i det allerførste Brev: »Kjære Peder Hjort!« en Note, saalydende: »Det fulde Navn, som Publicum, efter mine Modstanderes og Omtaleres Exempel, siden saa hyppig behagede at nævne mig med, fik jeg allerede hos Somme i Familien i min Ungdom — og, mens jeg corrigerer dette Blad, modtager jeg fra En af de russiske Herrer paa Fredensborg, paa H. K. H. Storfyrstens Vegne, et Brev med Udskrift: Msr. le Prof. Dr. Peder Hjort (correct: ikke med t).« Lignende Snurrigheder vil man kunne finde næsten paa hver Side i Bogen, i hans Fortaler og Indledninger til Meddelelserne i de »Kritiske Bidrag« og mange andre Steder. De ere dels en Levning af en ældre Tids samvittighedsfulde Nøiagtighed i Udtryksmaaden (sammenlign f. Ex. Sibberns forskellige, navnlig politiske Skrifter), dels en gammel Mands Vidtløftighed, som svækker hans Kritik. Det er jo bekjendt nok, at der i den nævnte Brevsamling findes adskillige langt værre Synder imod en skjøn Kritik, men de maae være Hjort tilgivne af Hensyn til disse Breves store Værd og Interesse, ikke mindst naar de, som f. Ex. Fru Hegermann-Lindenerones elskværdige Breve, give et Billede af, hvad Hjort selv var for Mange ved at knytte sine alsidige Interesser sammen med deres.

Denne Aandens mærkværdige Receptivitet bevarede Hjort lige til det Sidste, længe efter at Legemet følte sig svagt og hjælpeløst. Det var den, der holdt hans Aand livlig, bogstavelig næsten lige til Øinene brast, det var de tusinde stærke Traade, hvormed han havde fæstet sig til Omverdenen, der nu til Gjengjæld holdt ham opreist i hans legemlige Svagheds Tid. En Dag i hans sidste Sygdom, da han laa i Sengen, kraftløs og tilsyneladende sløv i sin Tanke, nævnede en af hans Sønner et græsk Citat, han havde hørt den foregaaende Dag, men hvis Slutning han havde glemt; strax begyndte det at arbejde i den Syge, han klarede sine Tanker og havde et Øieblik efter faaet Citatet i dets Helhed hentet frem af sin Hukommelse med den oplysende Tilføielse, at det fandtes hos Pindar. En anden Dag kort før sin Død — der indtraf den 11te November — havde han sendt Bud efter en ung Ven for at høre noget Nyt fra Verden udenfor. Da han laa aldeles afkræftet og paa Grund af en Lammelse i Tungen næsten ikke kunde tale, blev det den Besøgende betydet, at han ikke maatte opholde sig hos den Syge mere end et Kvarteers Tid. Men efterhaanden som den Anden fortalte Løst og Fast om, hvad der netop var paa Dagsordenen, blev Hjort livligere og livligere, de matte Øine funkede, han reiste sig op i Sengen, fik Styrke nok i Tungen til at kunne tale forstaaeligt og endte